

УВОДНА РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА

НАГРАДЕ У КУЛТУРИ – НЕКАДА И САДА

Награде у целини, као начин на који друштво вреднује нечији рад и одаје посебно признање вредности тога рада, припадају симболичком систему који подлеже посебним правилима. Награде у култури, пак, као део тог великог симболичког система битан су елеменат на интелектуалном пољу, како га је дефинисао познати француски социолог Пјер Бурдије (1930-2002), и то као поље динамичких сила на коме сви актери теже за културним легитимитетом. За последњих 60 година то интелектуално поље у Србији доживело је радикалне промене, па су и награде у култури, у надметању актера за културним легитимитетом, доживљавале одређене промене. При томе, треба имати у виду да награђивање у култури као модерна појава доживљава свој процват тек у другој половини 20. века. Време установљавања првих награда у култури пада управо у периоду од 1950. до 1970. године. Према постојећој документацији, само је књижевних награда у овом периоду основано укупно 29. Тако да, када је реч о променама на интелектуалном пољу за ових 60 година, можемо пре свега да констатујемо да се њихов број вишеструко повећао и да су се, истовремено, појавили бројни нови оснивачи, а неки нестали са тог поља. Стваралачки хоризонт, да се тако изразимо, такође је променио своје обресе и карактеристике. Књижевне награде и даље остају доминантне у структури награда у култури, али и оне у извесном смислу еволуирају у својој симболичкој димензији. Неке врло престижне награде, као што је награда *Меша Селимовић*, настале су после првог иницијалног периода. Једно од првих социолошких истраживања о друштвеном и уметничком смислу књижевних награда (М. Немањић, 1974) показало је да су први добитници НИИН-ове награде, која је установљена 1954. године, били Добрица Ћосић и Мирко Божић. У том смислу, промене на интелектуалном пољу које се тичу награда у култури у великој мери су повезане и са наступањем нових генерација стваралаца у свим областима уметничког стваралаштва, подразумевајући и књижевно. Аналитичари

рада многих жирија, што је такође једна од битних ствари у разматрању награда у култури, увек се сусрећу и са појавом надметања уметника различитих генерација. Међутим, једна од можда најзначајнијих промена на интелектуалном пољу, која је условљена и својствима симболичког система, је повлачење или боље рећи потискивање неких великих оснивача, који су сједињавали и друштвену и симболичку моћ, као што су били Скупштина СФРЈ, Скупштина града Београда до октобарских промена итд.

Враћајући се са ових осам прилога у часопису на тему награда у култури – теми која је иначе била врло озбиљно анализирана и разматрана 90- тих година у Заводу за проучавање културног развитка – редакција управо жели да актуализује симболичку димензију ових награда на интелектуалном пољу. Рад Бојане Вукотић, социолога по образовању и библиотекара по позиву, посвећен награди за најчитанију књигу, коју је Народна библиотека Србије установила 1973. године и која је до почетка 2000. године додељивана баш за најчитанију књигу, а после 2000. доживела трансформацију у награду која покушава да мири популарност књиге и мериторну оцену стручне јавности, показује управо ову борбу на интелектуалном пољу за културни легитимитет. Прилог историји награда, текст потписника ових редова, посвећен Октобарској награди за књижевност и преводилаштво у периоду 1977-1980. године, такође показује значај симболичке димензије. Мада укинута, и ова награда у историјској перспективи показује да сам процес одлучивања и суштински значај награде зависи, пре свега, од људи као актера на интелектуалном пољу. Данас је очекивање и прижељкивање награда у култури, а има их безброј, можда више у знаку једне тржишне утакмице, једне престижне конкуренције него ствар културног легитимитета. Зато су потребе једне свеобухватније културолошке анализе награда у култури овде и сада више него изазов за истраживаче. Дobar пример једне такве анализе је несумњиво рад историчара уметности Предрага Драгојевића са Филозофског факултета у Београду, који је показао сву комплексност услова у којима се награде за ликовну уметност додељују. Стога и овај тематски блок треба схватити као позив ауторима да се јаве са прилозима за следеће бројеве овог реномираног часописа.

Београд, 25. децембар 2014. године

др Милош Немањић